

Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα

Εισαγωγή

Το σημερινό Ελληνικό τραπεζικό σύστημα διαμορφώθηκε μετά την ίδρυση της Τράπεζας Ελλάδος (1928) στα πρότυπα των Κεντρικών Τραπεζών των αναπτυγμένων χωρών της Δύσης.

Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από την εντατικοποίηση της διεύθυνσης του τραπεζικού τομέα.

Λειτουργούν 50 τραπεζικές επιχειρήσεις το ή τραπεζικό κεφάλαιο διευθύνεται και ισχυροποιείται, ενώ οι δραστηριότητες των επιχειρήσεων επεκτείνονται σε όλους τους τομείς της οικονομίας.

Ήδη δημιουργούνται 2 μεγάλα τραπεζικά μονοπώλια που με τη δημιουργία θησαυρικών μονάδων ελέγχουν το σύνολο του τομέα της πίστης.

Το τραπεζικό κεφάλαιο διεισδύει στις επ/σεις (με τη μορφή χρηματοδότησης) και έτσι μεγάλο μέρος της βιομηχανίας θα «ανατιχθεί» μέσα από την ιδιότητα αυτή σχέση με συνέπειες για την ελληνική οικονομία όπως θα δούμε πιο κάτω.

Εμφανίζεται επίσης η πρώτη ξένη τράπεζα (AMERICAN EXPRESS - 1920) με αντιστοίχη πρώτη παρουσίαση του αμερικανικού κεφαλαίου όχι μόνο σαν δανειοδότη αλλά και σαν επενδυτή.

Σύγχρονη φάση - Αναπτυξιακοί στόχοι - Τράπεζες επενδύσεων

Η σύγχρονη φάση του Τ.Σ. αρχίζει με τη μεταπολεμική περίοδο. Το τραπεζικό σύστημα αποτελεί το μόνο σχεδόν μέσο άσκησης νομισματικής - πιστωτικής πολιτικής μια και το σύνολο των πόρων της οικονομίας διέρχεται σιγά σιγά αποκλειστικά μέσω αυτού (βλέπε σημείωση II στο τέλος).

Παράλληλα επεκτείνεται με ίδρυση ειδικών πιστωτικών ιδρυμάτων (οργανισμοί τουριστικοί και βιομηχανικής πίστης) που συγχωνεύθηκαν στην ΕΤΒΑ (1964) ενώ η Εθνική ιδρύει αντίστοιχα την ΕΤΕΒΑ με στόχο την ανάπτυξη του βιομηχανικού τομέα.

Ιδρύεται επίσης η Τράπεζα Επενδύσεων καθώς και ιδιωτικοί πιστωτικοί οργανισμοί.

Η είσοδος των ξένων τραπεζικών ιδρυμάτων είναι σημαντική στην περίοδο αυτή και συμπέμπει γενικά με την πολιτική «διευκολύνσεων» για την προσέλκυση επενδύσεων.

α) Η σύγχρονη περίοδος είναι ανάγκη να διαχωρισθεί σε δύο υπο - περιόδους.

Ι. Από την μεταπολεμική περίοδο μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '60.

II. Από τις αρχές της δεκαετίας του '60 ως σήμερα.

I. Στη πρώτη υπό περίοδο το ελληνικό τραπεζικό σύστημα συγκέντρωσε το 85% των συνολικών καταθέσεων (15% έχουν οι Ξένες Τράπεζες) χρηματοδοτεί την βιομηχανία αποκλειστικά, λόγω έλλειψης κεφαλαιαγοράς, κατέχει το πακέτο πολλών βιομηχανικών επιχειρήσεων και ελέγχει τα μεγαλύτερα ασφαλιστικά συγκροτήματα.

Έχα τοποθετήσει στη ναυτιλία σε ξενοδοχειακές και τουριστικές μονάδες ενώ ισχυρή είναι επίσης η πέρα των συνόρων δράση των μεγαλύτερων συγκροτημάτων (Εθνική - Εμπορική) είτε μέσω υπο/των, είτε μέσω συμμετοχών. Την περίοδο αυτή έχουμε μια υψηλότερη ροπή για αποταμίευση (που τροφοδοτεί τα ρευστά διαθέσιμα των τραπεζών) που προέκυψε από τη γενική δέσμευση του επιπέδου εμπιστοσύνης και διαδίσωσης καθώς και από την απουσία στην ελληνική

οικονομία εναλλακτικών τοποθετήσεων ελλείψει χρηματιστηρίου και κεφαλαιαγοράς.

Μέσα στα εθνικά πλαίσια οι συνθήκες προστατευτισμού διευκόλυναν την προσρόσηση κερδών παρόλες τις κρατικές παρεμβάσεις και τη λειτουργία της Νομισματικής επιτροπής (1946) που είχε σαν σκοπό τον έλεγχο της εφαρμογής των πιστωτικών κανόνων (χωρίς ποτέ δέσφαια να καταβύσει το ρόλο της επιδύλλωντας πονίες πέρα των εκθέσεων και των επισημάνσεων).

Στην περίοδο αυτή έχουμε την πλήρη μορφοποίηση της παρεμβατικής λειτουργίας του κράτους μέσω της Τ.Ε. και της Ν.Ε. που συνίσταται:

- Επιδόμια καταθέσεων και χορηγήσεων ρυθμιζόμενα μέσω Τ.Ε.

- Διοικητική παρέμβαση της Τ.Ε. για την αποδοτικότητα και την διαρθρωτική του χαρτοφυλακίου και τον ενεργητικό των τραπεζών.

- οι εμπορικές τράπεζες είναι υποχρεωμένες να καταθέτουν 7% των καταθέσεων τους σε δρχ. και συνάλλαγμα στην Τ.Ε. - να επενδύουν το 46% των καταθέσεων τους σε έντοκα γραμμάτια του δημοσίου.

- να επενδύσουν το 15% σε δρχ. σε μακροπρόθεσμα δάνεια και 10% για δάνεια στη βιοτεχνία.

- σύστημα δεσμεύσεων αποδεσμεύσεων των καταθέσεων των ελληνικών τραπεζών για να αποθαρρύνει την τοποθέτηση σε μη επιθυμητές δραστηριότητες.

- ειδικοί πιστωτικοί έλεγχοι (εισαγωγές - εμπορεύ - καταστάσεις) για την τήρηση των πιστωτικών κανόνων.

II Η δεύτερη περίοδος που διαρκεί ως σήμερα πρέπει να ειδοθεί κάτω από δύο πρόσημα. α) εκείνη της οικονομικής κρίσης που έληξε στη δεκαετία των '70 και β) την είσοδο της Ελλάδας στην ΕΟΚ και την υποχρέωση προσαρμογής της στο κοινοτικό καθεστώς και στο τομέα της πίστης.

Η υψηλή σύζευξη τραπεζικού και βιομηχανικού κεφαλαίου με την κρίση του τελευταίου μετέφερε το πρόβλημα στον τραπεζικό χώρο ενώ η κρατική παρέμβαση δεν άφηνε περιθώρια για άσκηση «ελεύθερης» δράσης στην αγορά. Επίσης

μέσα από τη γραφειοκρατικοποίηση της λειτουργίας τους οι τράπεζες έγιναν δυσκίνητες και αντιπαραγωγικές με αποτέλεσμα τον περιορισμό των κερδών τους ή και την πραγματοποίηση ζημιών.

Η ανεξέλεγκτη και ανορθολογική χρηματοδότηση της βιομηχανίας μέσα από τα γνωστά πελατειακά πλέγματα (κόμμα - κυβέρνηση - τράπεζες) απέφερε 300 δισ. χρήσι από προδύλματικές επενδύσεις και παράλληλα παρά τις εξισυγίες χαμηλή η και ανόμοια χρηματοδότηση των κλάδων που επέλεγε η επίσημη κυβερνητική πολιτική.

Η δυσφορία κατευθύνθηκε εναντίον των παρεμβατισμού και είναι αξιοσημείωτη η σύμπτωση του μεγαλύτερου μέρους της πολιτικής εκπροσώπησης ο' αυτή την κατεύθυνση (με εξαίρεση την κοινοβουλευτική και εξω - κοινοβουλευτική αριστερά).

Η προσπάθεια για προσαρμογή του τραπεζικού συστήματος στις νέες συνθήκες ονομάστηκε «εκσυγχρονισμός» και ο στόχος όπως διαμορφώθηκε είναι η επίτευξη απόλυτης ελεύθερης αγοράς χρημάτων.

Οι πρώτες μελέτες έγιναν το 1964 από τον αμερικάνο οικονομολόγο H. ELLIS, το 1978 από τον υποδιοικητή της Τ.Ε. Ν. Χαρισσόπουλο κατ' εντολή του τότε υπουργού Συντονισμού Μητροτάκη και η πιο πρόσφατη το 1987 εκείνη της επιτροπής Καρατζά που θα αναλύσουμε πιο κάτω.

δ) Ο «εκσυγχρονισμός» κάτω από το πρίσμα της ΕΟΚ

Η Λευκή βίβλος της ΕΟΚ επιδόθηκε στο Συμβούλιο των Μιλάνων το 1985 και αναφέρεται στη διαδικασία ενοποίησης της (σωτερικής αγοράς της κοινότητας μέχρι το 1992).

Το άρθρο 101-107 και 124-132 αφιερώνονται στην ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων και συνοπτικά περιλαμβάνουν:

(α) κατάργηση των κρητηρίων οικονομικής ανάγκης για την ίδρυση υποκαταστημάτων Σ.Τ.

(β) Δυνατότητα εγκατάστασης τραπεζών με μακρή άλλη των Α.Ε. που επιβάλλει ο ελληνικός νόμος.

(γ) κατάργηση του ορίου 40% ξένης συμμετοχής σε ελληνική τράπεζα (ΑΤΕ, ΕΤΒΑ, ΤΑΧ, ΤΑΜ.).

(δ) απόλυση όρου ότι η πλειοψηφία των μελών Δ.Σ. μιας ελληνικής τράπεζας να είναι Έλληνες.

(ε) η αρχή του ελάχιστου συντονισμού των κανόνων (JOINT VENTURE) δηλ. ανταλλαγή χρημάτων - οικονομικών προϊόντων.

(ζ) προσαρμογή στο μοντέλο ενυπόθηκης πίστης της ΕΟΚ.

(η) η αρχή ελέγχου από το οικείο κράτος (τόπος λειτουργίας τραπεζικού ιδρύματος).

(θ) η κατάργηση των ειδικών τραπεζών.

Σ' αυτή την περίοδο είναι φανερή η προσπάθεια να προσαρμοστεί το Τ.Σ. τόσο στην ΕΟΚ όσο και στις νέες συνθήκες για να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό των ξένων Τραπεζών που επίκεινται.

Σ' αυτή την κατεύθυνση έχουν συντελεστεί αρκετά μέχρι σήμερα τουλάχιστον όσο αφορά στην παρεμβατική πολιτική του κράτους.

- Το 1982 καταργήθηκε η Ν.Ε. (τυπικά αντικαταστάθηκε από μια Γενική επιθεώρηση).

- Με την απόφαση 664/8.1.86 καταργήθηκε το όριο 40% για την ξένη συμμετοχή σε ελληνικές τράπεζες.

Η ΑΤΕ παρότι διατηρεί ακόμα (με ειδική ρύθμιση) το επιδοτούμενο επιτόκιο για τον αγροτικό τομέα διέφυγε τη δραστηριότητά της και σαν εμπορική τράπεζα.

- Το δημόσιο δανείστηκε από την ελεύθερη χρηματιστοία με ομολογιακό δάνειο και όχι από τις τράπεζες.

Έχουμε μια πορεία δηλ. σαφώς αντίστροφη εκείνης της προηγούμενης περιόδου με στόχο και πάλι την αύξηση των κερδών του τραπεζικού κεφαλαίου και την προστασία του από τις συνέπειες της κρίσης.

Η έκθεση Καρατζά, τα πορίσματα της οποίας υιοθετήθηκαν από τον ΑΣΟΠ στο σύνολό τους, ο' αυτή την κατεύθυνση εκσυγχρονισμού προτείνει 3 φάσεις «απελευθέρωσης» του τραπεζικού συστήματος.

Α' φάση - ΕΠΙΤΟΚΙΑ

Αποκατάσταση θετικών πραγματικών επιτοκίων στις αγορές καταθέσεων χορη-

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

(συνέχεια από σελίδα 1)

γίσεων. Ο στόχος θα πραγματοποιηθεί με την (αναμενόμενη) πτώση του πληθωρισμού και την ενοποίηση των επιτοκίων εξαιρέσει των μακροπρόθεσμων προς τη βιοτεχνία και τον αγροτικό τομέα.

Η διαφορά της επιδότησης θα καλύπτεται από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Προτείνεται κατάργηση στα επιδοτούμενα επιτόκια ΑΤΕ, ΕΛΑΤ, ομολόγων ΕΤΒΑ, ΕΤΕΒΑ, Επενδύσεων.

ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

Εξακολουθούν οι υποχρεωτικές καταθέσεις (δεσμεύσεις) διαθέσιμων για δάνεια σε βιομηχανικά - βιοτεχνικά ποσοστά και τα δάνεια κάλυψης ελλείμματος δημοσίου τομέα.

Β' Φάση - ΕΠΙΤΟΚΙΑ

Ελεύθερη ρύθμιση (μέσω αγοράς) των επιτοκίων καταθέσεων πλην του ελάχιστου ταμειντηρίου (ρυθμίσεων από ΕΤΕ).

Απελευθέρωση επιτοκίων χρημίστων (το οποίο έχει ήδη ενοποιηθεί) πλην των μακροπρόθεσμων δανείων στην βιοτεχνία και τον αγροτικό τομέα (μείωση όμως των επιδοτήσεων).

Αύξηση τραπεζικού κέρδους από τις μεσοαδελφικές εργασίες.

ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

Μείωση μέχρι εξάλειψης των υποχρεωτικών δεσμεύσεων για βιομηχανία - βιοτεχνία.

Μείωση τραπεζικών δεσμεύσεων για την χρηματοδότηση ελλείμματος του δημοσίου τομέα.

Επιτελείται η τοποθέτηση πλεονασμάτων θεσμικών επενδυτών (π.χ. ασφαλιστικών π.χ.) σε τίτλους δημοσίου, τραπ. ομόλογα, μετοχές.

Μείωση πιστωτικών ελέγχων Τ.Ε.

Η Τ.Ε. θα παρεμβαίνει μέσω πολιτικής ανοιχτής αγοράς και της μεταβολής των αναπροεξοφλητικών επιτοκίων.

Γ' Φάση - ΕΠΙΤΟΚΙΑ

Πλήρη απελευθέρωση επιτοκίων χρημίστων, καταθέσεων.

Η οποία στήριξη δραστηριοτήτων για κοινωνικούς σκοπούς θα γίνεται μέσω του κρατικού προϋπολογισμού.

ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

Κατάργηση όλων των δεσμεύσεων. Άρση όλων των πιστωτικών κανόνων. Ελεύθερη χρηματοδότηση όλων των τομέων.

ΡΟΛΟΣ Τ.Ε. στη Νέα πραγματικότητα

Παρακολούθηση της φερεγγυότητας (επάρκεια ιδίων κεφαλαίων) των τραπεζών.

Παρακολούθηση της ρευστότητας και ποιότητας στοιχείων ενεργητικού.

Έλεγχος τεχνικοκρατικής επάρκειας διοίκησης προσωπικού, τήρηση περιορισμού για μεταβίβαση μετοχικού κεφαλαίου συγχωνύσεων, ίδρυση θυγατρικών εταιριών (2).

Είναι φανερό η πορεία, μέσω των ρυθμίσεων, της ελληνικής οικονομίας. Η ουδετεροποίηση του τ.σ. και της κεντρικής τράπεζας κάνει αδύνατη την κατεύθυνση σε κοινωνικούς και αναπτυξιακούς στόχους των λαϊκών αποταμιεύσεων.

Σε μια υπανάπτυκτη οικονομία, ο ρόλος του κράτους δεν μπορεί να παραμεινεί χωρίς συνέπειες.

Η χρηματοδότηση του δημοσίου τομέα από την ελεύθερη αγορά θα περιρίσει δραστικά την άσκηση κοινωνικής πολιτικής (λόγω αυξημένου κόστους).

Ο παραοικτικός τομέας των εισαγωγών θα αναπτυχθεί σε βάρος του αγροτικού και βιοτεχνικού που αποτελούν τον κορμό της ελληνικής οικονομίας. Πρόκειται ουσιαστικά για ολοκληρωτική παράδοση των πόρων της οικονομίας στην ιδιωτική διύλιση.

Αντίθετα ο εκσυγχρονισμός του τ.σ. (στα πλαίσια του δοσμένου συστήματος) μπορεί να αφορά τελείως διαφορετικά αντικείμενα όπως:

- Εκσυγχρονισμός και κωδικοποίηση της τραπεζικής νομοθεσίας.
- εκπαίδευση στελεχών.
- σύγχρονο εξοπλισμό (αυτοματοποίηση των συναλλαγών)
- νέα τραπεζικά προϊόντα (διαχ/ση χαρτοφυλακίου)
- έκδοση ομολογιακών δανείων
- UNDERWRITING LOANS (για έργα κοινωνική και υποδομή) (δάνεια με ρήτρα κάλυψης σε περίπτωση μη ενγέ-νωσης του ποσού)
- η επέκταση σε νέες εργασίες όπως το LEASING, FACTORING, VENTURE CAPITAL, αντίστοιχα (εμίσχυση, εκχώρηση εισπράξεων, συμμετοχή οι εταιρείες).
- η συμμετοχή των εργαζομένων και των κοινωνικών φορέων στα κέντρα λήψης των αποφάσεων.

Βέβαια είναι αποδεκτή η πρόταση για θετικά επιτόκια καταθέσεων αλλά με διατήρηση των δεσμεύσεων και του ουσιαστικού ελέγχου της κατεύθυνσης των χρηματοδοτήσεων και των τοποθετήσεων (η λειτουργία χρηματοαγοράς και χρηματιστική θέαση).

Παράρτημα I

Οι Τράπεζες σαν μοχλοί άσκησης νομισματο - πιστωτικής πολιτικής

Πιστοδοτική πολιτική: Με τον όρο αυτό εννοούμε το σύνολο των αποφάσεων κανόνων και κατευθύνσεων που καθορίζουν τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας στους οποίους θα τοποθετηθούν οι διαθέσιμοι πόροι μιας περιόδου.

Μέσω της Π.Π. προδιορίζεται κάθε φορά το ύψος των διαθέσιμων κεφαλαίων, οι πηγές άντλησής του, οι τομείς διοχέτευσης, το ύψος των επιτοκίων.

Ειδικότερα η Νομισματική πολιτική καθορίζει το ύψος του κυκλοφορούντος χαρτονομίσματος, την ισοτιμία του εγχώριου νομίσματος με τα ξένα ώστε να εξυπηρετούνται οι οικονομικές επιλογές της πολιτικής εξουσίας.

Ο νομισματικός στόχος είναι το ποσοστό αύξησης μιας νομισματικής μεταβλητής που έχει εκτιμηθεί σαν καταλληλότερο για την πραγματοποίηση των στόχων της οικονομίας.

Για την Ελλάδα αυτή η μεταβλητή είναι η νομισματική κυκλοφορία.

Αρμόδιος φορέας για την άσκηση νομισματικής πολιτικής ήταν η νομισματική επ. που κατάρτιζε το νομισματο - πιστωτικό πρόγραμμα, σήμερα μετά την κατάργησή του είναι η Τράπεζα Ελλάδος.

Από τα κλασσικά μέτρα άσκησης νομισματικής πολιτικής (πολιτική ανοιχτής αγοράς - προεξοφλητικό τόκο - τήρηση ελαχίστων διαθεσίμων) στην Ελλάδα χρησιμοποιείται σχεδόν αποκλειστικά η πολιτική τήρησης ρευστών διαθεσίμων, οι λόγοι είναι προφανείς, για μεν την πολιτική ανοιχτής αγοράς προϋποτίθεται η λειτουργία χρημα-

γοράς και ανεπτυγμένης κεφαλαιοαγοράς, στοιχεία σχεδόν ανύπαρκτα στην ελληνική πραγματικότητα, για δε την πολιτική αναπ. τόκου είναι ανεφάρμοστη λόγω της υψηλής αυτοδυναμίας σε κεφάλαια των ελληνικών τραπεζών και επομένως οι όποιες μεταβολές του δεν επιδρούν στα επιτόκια.

Επομένως μέσω της πολιτικής ρευστών διαθεσίμων επηρεάζεται ανάλογα η ρευστότητα της οικονομίας και επιδιώκεται ο στόχος του πιστωτικού προγράμματος.

Είναι λοιπόν φανερό ο ρόλος του ελληνικού τ.σ., σαν σχεδόν μοναδικού εργαλείου ως σήμερα στην άσκηση της νομισματικής πιστωτικής πολιτικής.

Παράρτημα II

Ιδιοκτησιακό καθεστώς των ελληνικών τραπεζών

Σήμερα τα δύο μεγαλύτερα τραπεζικά συγκροτήματα (Εθνική - Εμπορική) ελέγχονται μέσω του πακέτου των μετοχών από το κράτος.

Βέβαια η σύνδεση κράτους τραπεζών είναι ένα πολύ ευρύτερο ζήτημα η δε βασική του μεταβλητή δεν είναι εκείνη της κλεισιμότητας του πακέτου των μετοχών.

Ο κρατικός έλεγχος του τ.σ. καθορίζεται κύρια μέσα από ένα σύστημα σχέσεων πολιτικό - οικονομικών που έχουν σαν άμεσο στόχο τη διατήρηση των δοσμένων κοινωνικο - οικονομικών STATUS παράλληλη τη σύνδεση με «αναπτυξιακούς» ή «προγραμματιστικούς» στόχους της εθνικής οικονομίας.

Αικ. Καραγιώργου

Εκπρόσωπος ΣΥΤΕΤΕ στην Επιτροπή Εκσυγχρονισμού

Σημ. 1. Η Εθνική συμμετέχει σε 83 συγκροτήματα (8 τράπεζες, 5 ασφαλιστικές εταιρείες, 2 εταιρείες μεταφορών, 10 ημιτικές κ.λπ.). Η Εμπορική ελέγχει 5 τράπεζες, 3 ασφαλιστικές ετ., 5 βιομηχανίες κ.λπ. (από την ειδική έκδοση της Κ.Ο. του ΚΚΕ «Για το τραπεζικό σύστημα». 2. Έκθεση επιτροπής Καρατζά.

Σημ. 2. Το παραπάνω άρθρο αποτελεί απόσπασμα εισήγησης της γράφουσας στο Ινστιτούτο Περφ. Ανάπτυξης στα πλαίσια των παρεδόσεων «Ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας» και γράφτηκε πριν την έναρξη εφαρμογής της έκθεσης Καρατζά.

ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΚΗ

Τεύχος 495

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εκδότης - Διευθυντής ΦΩΤΗΣ ΔΕΛΗΒΟΡΙΑΣ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ '87

Φωτοσχεδιασμός ΚΕΝΤΡΟ ΤΥΠΟΥ Ε.Π.Ε. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ 181 ΤΗΛ. 52.44.443

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΥΠ/ΝΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ;

Κλίμα πικρίας, έντασης και δυσφορίας, υπάρχει εδώ και 3 χρόνια περίπου στην Υπ/νση Πληροφοριών, που οφείλεται σε μια σειρά προβλημάτων, που ενώ έχουν εντοπισθεί, παραμένουν χωρίς λύσεις, από ένα συγκερασμό αδιαφορίας και δυσκαμψίας από πλευράς Διοίκησης.

Όμως, για να δούμε από πιο κοντά τι συμβαίνει σ' αυτήν την υπηρεσία. Είναι γνωστό πως η όλη εργασία που επιτελεί, είναι αναπόσπαστη από μια άλλη επίσης σημαντικότερη τραπεζιτική εργασία, τις Χορηγήσεις.

Είναι η Υπηρεσία που όπως κοινά λέγεται, αποτελεί το μάτι και το αυτί της Τράπεζας στην αγορά! Είναι στελεχωμένη με ικανούς και καταρτισμένους συναδέλφους, που επιπλέον παρακολουθούν από κοντά τις σχεδόν καθημερινές αλλαγές που γίνονται σε οικονομικό - λογιστικό - φοροτεχνικό επίπεδο, τους Ερευνητές Επιχ/σεων, που κάτω από αντίξοες συνθήκες (καιρικές, συγκοινωνιακές κ.λπ.) επισκέπτονται τα γραφεία και τα εργαστήρια των επιχ/σεων, όπου κι αν βρίσκονται, παίρνουν επιτόπου τα οικονομικά στοιχεία που απαιτούνται, μορφώνουν προσωπική γνώμη για την οικονομική τους κατάσταση, κουβεντιάσουν με τους φορείς και τα στελέχη τους για την πορεία των εργασιών τους, τις δυσκολίες και τις προοπτικές τους. Στη συνέχεια, όλα τα στοιχεία που έχουν από την επίσκεψη τα μελετούν, αξιολογούν, διασταυρώνουν και ελέγχουν και τελικά συντάσσουν το Δελτίο Πληροφοριών, που δίνει στο βαθμό που είναι δυνατόν, μια πλήρη εικόνα για τη χρηματοδοτούμενη επιχ/ση.

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές πως η όλη εργασία κατάρτισης ενός Δελτίου Πληροφοριών - είναι μια σύνθετη και εξειδικευμένη εργασία που απαιτεί ιδιαίτερες γνώσεις και ικανότητες, και παρ' όλα αυτά δεν έχει χαρακτηρισθεί μέχρι σήμερα «εξειδικευμένη». Οι πρόσθετες παροχές που έχουν οι ερευνητές επιχ/σεων, είναι το «επίδομα καλής εμφάνισης» δρχ. 5.000 το μήνα, όταν σήμερα ένα ζευγάρι παπούτσια, κοστίζει 8.000 και τα «οδοιπορικά έξοδα» δρχ. 3.000 το μήνα, όταν το παρκάρισμα για 3 ώρες κοστίζει 300 δρχ. Να σημειωθεί ότι τα επιδόματα αυτά είναι δραστικά, και για τελευταία φορά αναπροσαρμόστηκαν το 1981.

Τα σχόλια περπιτούν. Να σημειώσουμε πως το σχετικά ελεύθερο ωράριο που έχουν οι ερευνητές επιχ/

σεων είναι δίκαιο μαχαίρι μια και ελέγχονται με ένα σύστημα ποσοτικής απόδοσης, αρκετά αυστηρό και μονοκόμματο που δεν παίρνει υπόψη του, ούτε τις χρονικές ανωμαλίες που μπορεί να συναντήσει ο ερευνητής επιχ/σεων κατά την κατάρτιση του Δελτίου, ούτε τις ιδιαιτερότητες αρκετά συχνές, όμως, των επί μέρους πελατών.

Έτσι αναγκάζονται πολλές φορές να εργασθούν στο σπίτι τους τα βράδια και τα Σαββατοκύριακα χωρίς καμιά πρόσθετη αμοιβή. Επιπλέον αναλαμβάνουν με τη υπογραφή τους κάθε ευθύνη για τυχόν λάθος, ή παράλειψη και είναι εκτεθειμένοι σε κάθε είδους συκοφαντία από την πλευρά κακόπιστων πελατών, που τους θεωρούν υπεύθυνους αν δεν χρηματοδοτηθούν.

Όμως, ποια είναι η εξέλιξη τους. Γιατί λογικά είναι να περιμένει κανείς πως για όλη αυτή τη σκληρή, δύσκολη και γεμάτη ιδιαιτερότητες εργασία, θα υπάρχει κάποια πρόσθετη υπηρεσιακή εξέλιξη. Και όμως δεν υπάρχει καμμία.

Οι ερευνητές επιχ/σεων έχουν εκπονήσει ένα Σχέδιο Κανονισμού, σοβαρά και εμπειριστικά, μέσα από το οποίο χωρίς ακρότητες και νεωτερισμούς, ζητούν ΗΘΙΚΗ και ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΗ αποκατάσταση τόσο για τους απλούς ερευνητές, όσο και για τους προϊστάμενούς τους. Στο «Σχέδιο» αυτό, που να σημειωθεί έχει επανειλημμένα μελετηθεί και εγκριθεί σχεδόν ομόφωνα από τις Γενικές τους Συνελεύσεις, η Δ/νση τους αντιπαράβαλλε ένα σχέδιο που ήδη μονομερώς είχε υποβάλει στη Δ/νση και το οποίο επεστράφη (άγνωστο γιατί) και το οποίο οι ίδιοι οι ερευνητές χαρακτηρίζουν «άδικο», «ανεπαρκές» και «απαράδεκτο».

Όλη αυτή η μεθοδολογία, τους έχει δημιουργήσει πίκρα, απογοήτευση, δυσφορία και ένταση που επιδρά ανασταλτικά στην ομαλή λειτουργία της Δ/νσης και στην απόδοση των συναδέλφων.

Ο ΣΥΕΤΕ από την πλευρά του τους συμπαράστέκεται ενεργά και θα κάνει όλες τις αναγκαίες ενέργειες προκειμένου αυτή η μερίδα των συναδέλφων να δικαιωθεί, - με τη βεβαιότητα πως αυτή η δικαίωση συμβάλλει και στην αναβάθμιση και στον εκσυγχρονισμό της υπηρεσίας.

Ήδη και με παρέμβαση του ΣΥΕΤΕ οι ερευνητές διεκδικούν την εφαρμογή του δικού τους Σχεδίου Κανονισμού, με θέληση κι αποφασιστικότητα.

ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΗ

Θεωρώντας εκ των προτέρων βετική την πρωτοβουλία του συνάδελφου Σωτήρη Τσίμη από το κατίμα Ομόνοιας, δημοσιεύουμε το παρακάτω κείμενο πρόταση σύμφωνα με την παράκλησή του, ώστε να συζητηθεί πλατύτερα από τους συναδέλφους:

«Θεωρώ ότι θα πρέπει υπάλληλοι και στελέχη μαζί να συνεργαστούμε με βάση το κοινό μας συμφέρον. Σε πολλούς υπαλλήλους επικρατεί η τάση να διαχωρίζουν τα αιτήματά τους από εκείνα των στελεχών, μια και σύμφωνα με το σκεπτικό τους δεν ασκούν εξουσία και δεν παίρνουν τα όποια επιδόματα παίρνουν τα στελέχη. Ξεχνούν, όμως, ότι κάποια στιγμή θα αναλάβουν ίσως κάποια θέση ευθύνης και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, αλλά και τα προνόμια που κατέχουν τα στελέχη θα γίνουν και δικά τους.

Θα πρέπει, λοιπόν, να μην αποκόψουμε τα στελέχη από την διαδικασία διατύπωσης των διεκδικησών μας (αλλά και διεκδικησών τους), και από την διεκδίκηση αυτή καθ' εαυτή, αλλά να καταβάλουμε κάθε προσπάθεια για κοινή συμμετοχή. Το κοινό μας όφελος θα εξυπηρετηθεί πολύ καλύτερα με τη συνεργασία μας.

Όσον αφορά δε, τα επιδόματα θα πρότεινα δραστικά επιδόματα ανάλογα με τα κλιμάκια ευθύνης. Δηλαδή, ανερχομένου του κλιμακίου ευθύνης, να αυξάνεται και το επίδομα. Επιπρόσθετα, τα επιδόματα αυτά να αναπροσαρμόζονται σε ετήσια βάση ανάλογα με το ποσοστό αύξησης του τιμάρθιμου».

Ε.Α.Κ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

Το Τμήμα Μηχανογράφησης Κλειδών που αποτελείται από τις Υπηρεσίες Κλειδών Εσωτερικού - Εξωτερικού και Προετοιμασίας και Συντήρησης Μηχανογραφικών Εφαρμογών, αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα λόγω της σοβαρότητας της εργασίας τους.

Οι κλειδαριθμητές - αποκλειδαριθμητές έχουν μεγάλη ευθύνη και λειτουργούν κάτω από αντίξοες συνθήκες.

Επεξεργάζονται μηνύματα 3.480 Τραπεζών με αρκετές ιδιομορφίες, λεπτές ιδιαιτερότητες νομισμάτων, ειδική κλειδαριθμητική ορολογία κ.λπ.

Κλειδαριθμούν και αποκλειδαριθμούν ένα μεγάλο αριθμό επισφαλών κλειδών έχοντας την αποκλειστική ευθύνη της επαλήθευσής τους ή μη κάθε φορά.

Σε αντίθεση με τα ισχύοντα στο SWIFT όπου συνάδελφοι χειριστές από 1.181 δικαιούνται επίδομα 3.000 δρχ. και 5.000 δρχ. οι επικεφαλές, οι εργαζόμενοι στις Υπηρεσίες Κλειδών Εσωτερικού - Εξωτερικού δεν παίρνουν κανένα επίδομα.

Με παρέμβαση του ΣΥΕΤΕ στη Διοίκηση ζητείται:

- 1) Επίδομα εξειδικευμένης εργασίας για τους υπαλλήλους και προϊστάμενους των Κλειδών.
- 2) Επένδυση του επιδόματος MINI COMPUTER NIXDORF και στις Κλειδες Εξωτερικού.
- 3) Επίδομα εξειδικευμένης εργασίας για την Υπηρεσία Προετοιμασίας και Συντήρησης Μηχανογραφικών Εφαρμογών.

...ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

Δημοσιεύουμε παρακάτω διαμαρτυρία της Επιτροπής των Κλιμάκων Τεχνικών Υπηρεσιών Βόρειας Ελλάδας. Το γεγονός στο οποίο αναφέρεται είναι ακόμα δείγμα του τρόπου που αντιλαμβάνεται η Διοίκηση τις έννοιες της αξιοκρατίας της διαφάνειας και των ίσων ευκαιριών:

«Κε Διοικήτα,

Είμεν που εργαζόμαστε στο Κλιμάκιο Τεχνικών Υπηρεσιών Β. Ελλάδας (18-9) δροσίζουμε στη δυσάρεστη θέση να διαμαρτυρηθούμε έντονα και να εκφράσουμε την αντίθεσή μας με την πρόσφατη απόφαση σας να «παρατηρήσετε» συνάδελφο λογιστικό με ιδιότητα Πολιτικού Μηχανικού και αυτόματα να τον επανοπρολάβετε σαν Μηχανικό στη Δ/νση Τεχνικών Υπηρεσιών (ΚΤΥΒΕ 18-9).

Αυτή η ενέργειά σας θεωρείται από εμάς διαβλητή, ρουσφετολογική και το κυριότερο δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να δώσει λύση στο πρόβλημα της έλλειψης προσωπικού στην Τεχνική Υπηρεσία, που επανηλημένα έχουμε επισημαίνει στα αρμόδια όργανα της Τράπεζας.

Κε Διοικήτα, αντί επιλεκτικά και αναξιοκρατικά να «παρατηρήσετε» και να επανπρολαμβάνετε συνάδελφους που ήδη υπηρετούν, καλλίτερα θα ήταν να μελετούσατε σοβαρά το πρόβλημα της έλλειψης του προσωπικού στη Δ/νση Τεχνικών Υπηρεσιών, εκτός αν έχετε αντίθετη άποψη, και να δίνετε την πρόβλεψη λύση.

Και η λύση αυτή κατά την γνώμη μας, δεν πρέπει να είναι διαφορετική από την άποψη που έχει το Συνδικαλιστικό Κίνημα, για ίσες ευκαιρίες και αξιοκρατία. Αν όμως εσείς έχετε διαφορετική άποψη, τηρήστε τουλάχιστον τον ισχύοντα κανονισμό των μετατάξεων, που σχετικά πρόσφατα τροποποιήσατε.

Με τις παραπάνω σκέψεις που πιστεύουμε ότι προσωθούν τις σωστές προσωπικές σχέσεις μεταξύ συναδέλφων, τις καλές εργασιακές σχέσεις και τα συμπεριφέροντα της Τράπεζας, ζητάμε να ανακαλέσετε την σχετική πράξη».

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ

Οξέτατα προβλήματα αντιμετωπίζει όπως άλλωστε και τα περισσότερα κατ'τα της Εθνικής και η Σιάτιστα, όπως μας πληροφορεί η ΕΑΚ με επιστολή της.

Προβλήματα προσωπικού καθώς πολλοί συνάδελφοι επιθυμούν να μετατεθούν χωρίς να διαφαίνεται παρόμοια δυνατότητα.

Προβλήματα κυριακά. Είναι χαρακτηριστικό ότι το αρχείο έχει αρχίσει να μεταφέρεται στον κυρίως χώρο του κατ'τος και ότι οι εξαγωγές 1981-1985 μεταφέρθηκαν στην ΠΕΔΙΒΕ γιατί ήταν αδύνατο να αρχειοθετηθούν για να παρακολου-

θείται η συναλλαγματική τους τακτοποίηση από το κατ'μα.

Αυτά έρχονται να προστεθούν στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι συνάδελφοι από την ίδια την παραμονή τους στη Σιάτιστα. Βαρύς χειμώνας, προβλήματα επικοινωνίας με τις γύρω περιοχές, προβλήματα στέγης, αλλά και τροφής, αφού τα εστιατόρια είναι κλειστά στις 3.30 μ.μ.

ΛΕΟΝΤΟΣ ΣΟΦΟΥ

Δημοσιεύουμε απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του Κατ'τος Λεόντος Σοφού. Δεν έχουμε παρά να συμφωνήσουμε και να στηρίξουμε τις αποφάσεις των συναδέλφων.

«Η Συνέλευση του Κατ'τος που συνήλθε στις 14.10.87 με την παρουσία και μελών του Δ.Σ. του συλλόγου για να εξετάσει την αναμόρφωση του Κατ'τος, αφού ενημερώθηκε για το σχέδιο της Δίσης Οργάνωσης που προβλέπει τη χρησιμοποίηση του υπογείου σαν χώρου εργασίας,

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ ΟΜΟΦΩΝΑ

Να απορρίψει τη χρησιμοποίηση του υπογείου σαν χώρο εργασίας συναδέλφων, επειδή, η χρησιμοποίηση του κατά το παρελθόν επισώρευσε άπειρα ψυχοκοινωνικά προβλήματα στους συνάδελφους που εργάστηκαν εκεί, με αποτέλεσμα να εγκαταλειφθεί αναγκαστικά η χρησιμοποίησή του.

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΕΙ

Ότι ο εκσυγχρονισμός είναι συνώνυμος με τη βελτίωση των όρων εργασίας και όχι με τη χρήση υπογείων και λοιπών απομονωμένων χώρων για την εγκατάσταση υπηρεσιών. Επίσης ότι οι παλιότερες προτάσεις των όμοια ενδιαφερομένων για την αναμόρφωση του Κατ'τος δεν εξετάστηκαν με την ανάλογη σοβαρότητα και τελικά αγνοήθηκαν. Οι συνάδελφοι αυτή τη φορά είναι διατεθειμένοι να αντιταχθούν έντονα στην περίπτωση που και πάλι αγνοηθούν.

ΔΙΑΠΙΣΤΩΝΕΙ

Ότι με την αναμόρφωση των χώρων εργασίας με σύγχρονο πνεύμα σε θέματα χωροθέτησης και λειτουργικότητας υπηρεσιών, που είναι πλέον επιτακτική ανάγκη, θα αναβαθμιστεί το Κατάστημα

(δύετο σε μέγεθος και σημασία στο χώρο μας) και θα φθάσει στο επίπεδο του ανταγωνισμού, θα εξυπηρετηθεί αποτελεσματικά η διαρκώς αυξανόμενη πελατεία και θα προσέλκυσει και νέα, και στις νέες συνθήκες οι συνάδελφοι θα ξεδιπλώσουν τις αρετές τους, οι προσπάθειες θ' αποδούν αποδοτικότερες και θ' αυξηθεί η παραγωγικότητα.

ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ

Να εγκαταλειφθεί ομοίως η σκέψη χρησιμοποίησης του αρχείου του άνω ορόφου επειδή κρίνεται ακατάλληλος (λόγω χαμηλού ύψους οροφής, υγρασίας και απομόνωσης) και αντ' αυτού να εξετασθεί το ενδεχόμενο επέκτασης στο χώρο που σήμερα βρίσκονται οι τουαλέτες. Με γκρέιμινγκ των μεσοτοιχιών κατάλληλη διεύθυνση και παράλληλη μεταφορά των τουαλετών στο υπόγειο μπορεί ν' αποτελέσει ενιαίο σύνολο με το ισόγειο και να στεγάσει στα 80-90 τμ. σημαντικό τμήμα των υπηρεσιών μας.

Η συνέλευση στήριξε ιδιαίτερα στα προβλήματα θέρμανσης - εξαερισμού - κλιματισμού.

ΘΕΩΡΕΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ

Να προηγηθεί ολοκληρωμένη μελέτη για το σύνολο των παραπάνω προβλημάτων σαν απαραίτητη υποδομή που θα στηρίζει την τελική λύση της χωροταξικής αναδιάταξης και ανακαίνισης επίπλων γραφείων κ.λπ. εξοπλισμού. Τυχόν μερική αντιμετώπιση, όπως π.χ. έγινε με την τοποθέτηση των ψυκτικών μηχανών πριν 3 χρόνια στον α' όροφο αντί μονάδας εξαερισμού, κρίνεται ότι δεν θα εξυπηρετήσει τους επιδιωκόμενους σκοπούς.

ΤΕΛΟΣ

Η συνέλευση εκφράζει τη δεδηλωμένη ότι θα ληφθεί υπόψη η γνώμη και θέληση των συναδέλφων του Κατ'τος και σε επόμενη επίταξη επίσκεψής σας θα ζητήσετε τη συνεργασία μας στις τυχόν απομεινόμενες λεπτομέρειες μέχρι την τελική διεύθυνση.

Ίση μεταχείριση για τους χειριστές μικροϋπολογιστών-εργατικών εισαγωγής στοιχείων

Με παρέμβαση μας στο Διοικητή (γράμμα μας 21750/7.12.87), αφού επισημαίνουμε την ολοένα και μεγαλύτερη χρήση της νέας τεχνολογίας, στο χώρο της ΕΤΕ, αλλά και την αποσπασματική και αλλοπρόσβαλη αντιμετώπιση των εργαζόμενων χειριστών μικροComputer εκτός Κ.Μ., από τη Διοίκηση της ΕΤΕ, ζητήσαμε να οριστεί: 1) Ενιαίο ύψος επιδόματος για όλους τους συναδέλφους, 2) Το ύψος του επιδόματος να ανέρχεται τουλάχιστον στο 18% του μισθού με

μισθό το 16ο κλιμάκιο, όπως άλλωστε είχε συμφωνηθεί από 1.9.84 (ποσοτικοποίηση των δραχμικών επιδομάτων). 3) Ανάλογη εφαρμογή θα ισχύσει και για τους προϊστάμενους των μονάδων, 4) Το επίδομα να επεκτείνεται αυτόματα σε κάθε νέα μονάδα υπολογιστών, που θα δημιουργείται στη διοίκηση ή στο δίκτυο, ώστε να μην σπαταλάται χρόνος κάθε φορά για επαναδιαπραγμάτευση του ίδιου στην ουσία θέματος.

ΕΓΩ, Ο «ΕΦΙΑΛΤΗΣ» ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΟΥΜΑΙ

Εγώ, ο ανήθικος και ανήκουστος, ως προς το ύψος, ο ισορροπιστής και βδελυρός συνεργάτης του κυβερνητικού συνδικαλισμού, ο με την ασαφή και συδωλώς αγωνιστική στάση αντιμετώπιζω εργοδοσιάν τε και κυβερνησιών, ο υποκινητικός (:) απέναντι εις τον όλεθρον του κομματικοποιημένου συνδικαλισμού, ο διακοσμών ασυστάλως γραφεία τε και λέσχην Συλλόγου, ο αφικνούμενος καθημερινώς μετά την ενάτην πρωινήν, ο αποστηθίζων εγκυκλίου δια πληροφόρησιν τηλεφωνικήν, ο μετερχόμενος αποσπάσεις δι' αναψυχήν τριήμερον.

Εγώ, ο υποστηρικτής τεκμηριωμένων υπομνημάτων, αντί της ορθότερας μεθόδου του ομιλείν τυχαίως, γενικολόγως και ως έλαχεν, ως άλλωστε τελευταίως είψιστε εις συνδικαλιστικούς κύκλους, ο χαλαρός και ο με ανύπαρκτον μέτωπον αντιμετώπιζων τας κυβερνητικές προκλήσεις, ο μετ' εξάρσεων πολέμιος των ανεξαρτήτων δυνάμεων, ο μεγαλομανής, ο επιλήσμων, ο ζηλώσας αρχηγικήν δόξαν τε

και ηγεμονίαν, ο συμβάλλων τα μάλλα εις προσωπικά αντιθέσεις, ο στερούμενος ιδεών τε και προτάσεων νέων, ο δεχόμενος «τας τέφρας των υπογείων φρεσών», ο απολυλώς τας ευκαιρίας δι' αντιπερισπασμόν και δολοφλοκίαν, ο γραφειοκράτης, ο κατ' επίφασιν δημοκράτης, ο Δούρειος Ίππος της ΕΑΡ, ο περιστέλλων την κριτικήν και τας ανεπαρκείας του συνδικαλιστικού μας κινήματος, ο αφυδατούμενος, ο συμβιβασμένος, ο τον ακάθαρτον προσανατολισμόν φέρων, είμην «κάτοχος της αρχαίας ελληνικής και μου άρεζε να παίζω ακορντεόν».

Μόνο που τελευταίως «νοιώθω την τερηδόνα που προχωρεί», και τον σχετό που κατατρέπει τα πάντα απ' άκρου σ' άκρο.

Κάμποσες φορές μούρχεται στο νου ο Ντίνος ο Χριστιανόπουλος με το γνωστό:

«οι μεν της καταστάσεως οι δε της αντιστάσεως»

μονάχα οι προθέσεις διαφέρουν» ή εκείνο το άλλο:

«όσο και να κυλιάσαστε στην ίδια λάσπη, άλλο είναι να είσαι χέλι κι άλλο σκουλήκι», αλλά και πάλι σωπαίνω.

Κι άλλοτε απελπίζομαι, άλλοτε ελπίζω, όμως το πήρα απόφαση πως είναι μάταιο, τουλάχιστον για την ώρα. Χίλιες φορές καλύτερα στο γραφείο του τρίτου ορόφου με το θανάσι κι ως χάνει για ένα άφα την ασθασία-παρά θεατρίνος περιπλανώμενου θιάσου που ψεύδεται και διαλέγεται με κώδικες.

Άλλωστε απ' ότι φαίνεται δεν είμαι επαρκής δημοκράτης, μηδέ αγωνιστής, μήτε ανεξάρτητος αριστερός και τα τοιαύτα, ως άλλοι.

Τα σέβη μου, λοιπόν, και αν αγήσω φάτε.

1. Νίκου Γκάτσου «ΑΜΟΡΓΟΣ» εκδ. ΙΚΑΡΟΣ
2. Ντίνου Χριστιανόπουλου «Παθήματα» εκδ. Διόμνης σελ. 13
3. Ντίνου Χριστιανόπουλου «Παθήματα» εκδ. Διόμνης σελ. 18

